

PROJEKT & KULTUR

nr. 94 --- marts 2008

issn. 0901-8824

GENVEJ TIL UDVIKLING

www.gtu.dk.

Skovvej 24, 9510 Arden. Tlf.: 9856 2994. gtu_sekr@hotmail.com
Medlem af Den Internationale Emmaus-Bevægelse

Velkommen til Projekt & Kultur nr. 94!

Projekt & Kultur udgives af Genvej til Udvikling (GtU), tlf. - og fax-nr. 9856 2994
gtu_sekr@hotmail.com - www.gtu.dk
Gironummer: reg.nr. 1551, kontonr. 630-0804.
 Ansvarlig over for presseloven er formand Per Adelhart Christensen. Hvor intet andet angives, er teksten af Jørgen Olsen.

Indlæg til Projekt og Kultur nr. 95 skal være os i hænde tirsdag den **6. maj 2008**. Projekt & Kultur trykkes på Huset i Århus i 260 eks. Eftertryk ses gerne – så vidt muligt med kildeangivelse.

Dette nummer indeholder:

- 3: Tak til Asta og Jul. P. Justesens Fond!
medlemsmøde --- indkaldelse til
generalforsamling --- elektronisk
Projekt & Kultur --- varer kan lånes
og købes --- mediemarkering.
- 4: Møder og foredrag.
- 5: **Børn og unge i udviklingsbistanden**
– boganmeldelse af Louise Okon
Willie.
- 6: **Uddannelsesnetværkets
modersmålskonference**
– af Poul Kruse.
- 7 - 9: **Kooperativet i Amataaltal**
– af Karl-G. Prasse
- 10 - 12: **Er Nigers uran en velsignelse eller
en forbandelse?**
– af IRIN, nyhedstjeneste hos FN,
oversat af Poul Kruse.
- 13 – 15: **Dialogrejse til verdens ende**
– af Inger og Gunnar Pedersen..
- 16 – 20: **Festen i Kaoumaram**
– af Isabelle Grignon og Hamidou
Maina Ali.
- 21 – 22: **Sameksistens i Kaoumaram**
– af Isabelle Grignon.

- 22: **Unge, der gaber**
– af Adamou Hassane.
- 23 – 24: **Ganvie – byen på søen**
– af Rebecca og Maja KlamerLøhr.
- 25 - 26: **Emmaus-vandprojektet i Benin**
– af Karl Aage Jørgensen.
- 26 - 27: **Om NGO'er og statslige
strategier**
– af Karl Aage Jørgensen.
- 28 – 29: **Partnerskab med succes**
– af Johanne M. Sørensen.
- 30 – 31: **15 år for Fair Trade i Vejle**
– af Benthe Stig.

Billedet på forsiden er taget af Isabelle Grignon. Når vandingen er vel overstået, og dagen går på hæld, har wodaabé-drengene fundet ud af, at brønden udgør en vældig resonanskasse for deres klapperytmer og sang. Læs siderne 13-22!

Billedet på bagsiden er taget af Karl Aage Jørgensen og forestiller ”flydende” huse i Ganvie på Nokoué-søen. Læs siderne 23 - 27!

Tak til alle, som har sendt kontingent, abonnementsbetaling og/eller projektbidrag siden sidst! Vi er for tiden 194 medlemmer. I dette tal er ikke medregnet personer og husstande, som mangler at betale for 2007. Til alle, der mangler at betale for 2008 eller for 2007 + 2008, er der hæftet et indbetalingskort på side 3.

Den samlede støtte til Kooperativet i Amataaltal er i skrivende stund 7.284.622 kr. Af dette beløb er 1.177.975 kr. fra andre givere end Danida. I de 7.284.622 kr. er ikke indregnet Danida-bevillingen på 6.500.000 til den aktuelle fase 3 i projektet.

Ulla Katić †

Vi har mistet et af de medlemmer, der var med os helt fra starten og har bakket trofast op i alle årene. Dyrlæge Ulla Katić, Viby Sj., blev 76 år. Æret være mindet om Ulla!

Tak for støtte!

Tak for Asta og Jul. P. Justesens Fond for 30.000 kr., som vil blive anvendt til madforsyning på den tosprogede Karl-G. Prasse – skole i Amataltal, Niger, en grundskole med 6 klasser for de 6-13-årige, igangsat under fase 2 af den Danida-finansierede del af samarbejdet mellem Kooperativet i Amataltal og Genvej til Udvikling.

Medlemsmøde

Alle er velkomne til en drøftelse af projekterne i Amataltal og Kaoumaram samt, hvad foreningen ellers beskæftiger sig med.

Vi mødes hos **Lis Bille & Arne Hansen, Astilbehaven 103, Virum** nordvest for København søndag den **27. april** kl. 13 til 18. Der ydes rejsedækning; men vi henstiller, at den enkelte undersøger mulighederne for samkørsel og i modsat fald benytter billigste offentlige transportmiddel. Sekretariatet forsøger at arrangere samkørsel fra og til Jylland.

Arne har telefonnummer 44 48 02 38 og e-mail-adresse arne_b_hansen@yahoo.dk

Indkaldelse til generalforsamling

Vi satser på også i år at udsende det sidste nummer før generalforsamlingen 14 dage før dennes afholdelse, som vedtægterne foreskriver. Skulle der komme noget i vejen, tager vi hermed højde for det ved at oplyse tid, sted og dagsorden, således at varslet med disse linier kan betragtes som værende overholdt:

- Vi mødes hos **Bodil & Karl-G. Prasse, Toftegårdsvej 45, Værløse** søndag den **29. juni** 2008 kl. 13 til 19. Dagsorden ifølge vedtægterne:
- 1) Valg af dirigent.
 - 2) Beretning.
 - 3) Forelæggelse og godkendelse af det reviderede regnskab.
 - 4) Behandling af indkomne forslag.
 - 5) Fastsættelse af det årlige kontingent.
 - 6) Planer for det kommende år.
 - 7) Valg af bestyrelse, bestyrelsessuppleanter og revisor.
 - 8) Eventuelt.

En udvidet indkaldelse forventes i Projekt & Kultur nr. 95.

Elektronisk Projekt & Kultur

Fra og med nr. 91 kan Projekt & Kultur ses på www.gtu.dk – i afsnittet ”Tidsskriftet Projekt & Kultur” – i pdf-versioner og med farvebilleder. Mange artikler, både fra disse numre og fra ældre numre, er endvidere anbragt i samme afsnit efter en emneopdeling.

Som medlem eller abonnent har du ret til at modtage papirudgaven af bladet; men det er også din ret at melde fra og nøjes med Internet-versionen. Hvis du gør dette, får du en e-mail, når hvert enkelt nummer kan læses på www.gtu.dk

Varer kan lånes

I nogle uger sidst i 2007 befandt et udvalg af håndværksprodukterne fra Kooperativet i Amataltal sig på Sønderøskolen i Værløse, sendt dertil sammen med en CD-rom og et par albummer efter forespørgsel fra en lærer. Andre skoler, foreninger, privatpersoner m.v. er naturligvis velkomne til på lignende vis at låne disse effekter ved henvendelse på tlf. 9856 2994 eller gtu_sekr@hotmail.com. På Sønderøskolen blev der solgt varer for 397 kr.; et sådant salg er ikke nogen betingelse for at låne en samling varer m.v.; men man bedes betale portoen begge veje.

Varer kan købes

Hvis man går ind på www.gtu.dk under afsnittet ”Den blandede u-landhandel”, kan man klikke ind på en vareoversigt. Her finder man engrospriserne – ekskl. fragtomkostninger – på hver varetype fra Kooperativet i Amataltal. Vi kan også sende varer til private – efter nærmere forhandling.

Mediemarkering

Den 31. december 2007 fik Genvej til Udviklings koordinator, Jørgen Olsen, offentliggjort et debatindlæg i Nordjyske Stiftstidende. Den oprindelige titel er **Syd-syd-samarbejde i 2008** - Nordjyske ændrede til **Glem ikke nytårsforsæt**.

Indlægget blev i forlængelse af offentliggørelsen i Nordjyske sendt til www.u-landsnyt.dk og til www.prngo.dk, dvs. Projektrådgivningens hjemmeside. Det kan stadig læses på www.gtu.dk i afsnittet ”Vi skriver debatindlæg”.

Møder og foredrag

14. november i Århus:

Poul Kruse og Jørgen Olsen deltog i et møde om "Skolen for livet"-projektet i Ghana, hvor børn i det nordlige Ghana undervises på 6 forskellige modersmål. Projektet, hvis danske partner er Ghana Venskabsgrupperne, har fået en yderst vellykket evaluering. Arrangører af mødet var Uddannelsesnetværket, Ibis Århus, Ghana Venskabsgrupperne, Venskabsforeningen Danmark – Burkina Faso og Genvej til Udvikling.

26. november i Sabro nordvest for Århus:

Jørgen Olsen holdt foredrag for 45 9. kl.-elever og 3 lærere på Sabro-Korsvejskolen.

28. og 29. november i København:

Poul Kruse deltog i en konference om modersmåls- og tosproget undervisning, arrangeret af Uddannelsesnetværket. Læs side 6!

29. november i København:

Iona Eberle deltog i Projektrådgivningens Minipulje-workshop. Iona er medlem af GtU's projektgruppe vedr. "Sameksistens i Kaoumaram", og i denne egenskab repræsenterede hun GtU på en erfarings-udvekslingsworkshop omhandlende projekter finansieret af Minipuljen. Minipuljen finansierer udviklingsprojekter med budget på under 3 millioner kr.

Det blev fremhævet af deltagerne på mødet, at projektet i Kaoumaram står for en flot kombination af en håndgribelig ydelse i form af den brønd, der er omdrejningspunktet – og så den stærke satsning på både at uddanne de lokale til at forvalte brønden og arbejde for at fremme deres rettigheder samt ikke mindst styrke den fredelige sameksistens mellem folkeslagene i området.

29. november på Grenå Produktionsskole: Jørgen Olsen holdt foredrag for 50 elever mellem 15 og 20 år og for 5 lærere, bl.a. som forberedelse til, at 10 elever og 2 lærere skal rejse til Tanzania. Skolen sender renoveret værktøj til østafrikanske lande, finansieret af Renoverings- og Forsendelsesbevillingen. Varesalg i forbindelse med foredraget: 862 kr.

8. december i København: Arne Hansen deltog for GtU i repræsentantskabsmøde i FN-forbundet.

2. – 9. december i Niamey i Niger: Jørgen Olsen forhandlede om situationen i projekt **Egnsudvikling i Amataltal, fase 3**, med revisor Sambo Amadou, egnsudviklings- og kvægavlsekspert Dr. Idé Tahirou, studerende på Center for Alfabetisering Ahmed Mikail samt ikke mindst en delegation fra Amataltal bestående af projektkoordinator Ghabdouane Mohamed, bestyrelsesmedlemmerne Efaref Ouraha og Rousmane Karria, chauffør Amoumoune Malik, bogholder Ama Mohamed samt medlemmerne Sidi Boubacar, Salahane Efaref og Ahmed Ghabdouane.

Bogholder Ama Mohamed – se også billedet på side 8, hvor man ser ham i mere traditionel tuaregisk påklædning
(foto: Jørgen Olsen)

5. januar i Værløse: Medlemsmøde i Genvej til Udvikling med deltagelse af Per Christian Hougen, Arne Hansen, Karl-G. Prasse, Katrine Jacobsen, Isabelle Grignon, Poul Kruse, Jens Elgaard Madsen, Per Adelhart Christensen og Jørgen Olsen. Varesalg: 329 kr.

19. januar i København: Jens Elgaard Madsen og Jørgen Olsen deltog for GtU i NGO-træf om den fremtidige civilsamfundsstrategi, dvs. det danske samarbejde med foreningslivet i udviklingslandene. Udenrigsministeriet var arrangør, og foruden repræsentanter for små og store danske u-landsforeninger deltog politikere, konsulenter og ansatte hos Danida.

1. marts i Arden: Jørgen Olsen deltog i reception i Røde Kors - genbrugsbutikken i Arden i anledning af butikkens 25 års jubilæum.

Børn og Unge i Udviklingsbistanden

- af Louise Okon Willie, programkoordinator i AC Børnehjælp www.a-c.dk

Børne- og Ungdomsnetværkets håndbog om rettighedsorienteret udviklingsarbejde for og med børn og unge er skrevet i et lettilgængeligt sprog og kommer omkring mange store og små emner, der er relevante, når man ønsker at gøre en forskel for børn og unge i udviklingslandene.

I Danmark og globalt er der med FN's Børnekonvention fra 1989 sket et skred i synet på og vægtningen af børn. Det gennemsyrrer bogen, at børn og unge er mennesker med grundlæggende rettigheder, og at en af disse rettigheder er retten til at blive lyttet til og have indflydelse på beslutninger om sit liv. Mange projekter – også GtU's projekter i Niger – vil gerne gøre en forskel for børn og være med til at skabe andre fremtidsmuligheder. Men hvordan skaber man f. eks. en skole, der ikke kun giver adgang til undervisning, men også gør det på måde, så børn høres og inddrages? Hvordan planlægger og gennemfører man indsatser, hvor børns ressourcer og potentialer er et aktiv, og hvor børn ikke blot anskues som modtagere af hjælp? Det lyder måske ikke så svært; men i virkelighedens verden er det en kæmpeudfordring, som bogen forsøger at bidrage til.

Børn og Unge i Udviklingsbistanden er en bog, man med stort udbytte kan læse fra ende til anden og med lige så stor fornøjelse kan bruge som et opslagsværk. Savner man ideer til den næste evaluering, er det blot at slå op og få inspiration til de overordnede tanker og til den konkrete planlægning, så børns erfaringer og oplevelser kommer på banen.

Bogen indledes med en gennemgang af de vigtigste internationale aftaler og danske politikker om børn og unge. For GtU kunne især Dakar-erklæringen være relevant at nærlæse i forhold til projekterne i Niger. For nogle år siden udviklede Danida retningslinier for børn og unge i udviklingsbistanden med gode konkrete råd og vink til Danidas personale og de danske ambassader om, hvorledes de kan styrke børns status og rettigheder.

De tre tungeste afsnit er et grundigt afsnit om rettighedsorienteret udviklingsarbejde, et afsnit om råd og vink til projektarbejdet i praksis og et afsnit om børn og unges deltagelse i projektarbejdet. Dertil krydres "historien" med lidt inspiration til det gode partnerskab og med konkrete specifikke børneproblemstillinger.

Rettighedsorienteret udviklingsarbejde kan i min optik godt nogle gange få en bismag af frelstthed. Det er lykkedes godt i bogen at være konkret og formidle de styrker, som det at arbejde med fodfæste i børnekonventionen kan give. Især bidrager tankerne omkring børns udviklingstrin og etik til, at den rettighedsorienterede tilgang bliver en seriøs tilgang, der holder fast i, at ansvaret altid er de voksne, og at det er de voksne, der skal sikre, at processer og indsatser er barnets tarv.

Råd og vink til projektarbejdet er en fantastisk a-til-z-gennemgang af vigtige trin og overvejelser i hele projektforsøget. I forhold til planlægningen reflekteres over tre tilgange, hvor "*Den Værd-sættende Undersøgelse*" og "*Den Positive Afvigelse*" bliver praktiske og realistiske supplement til den traditionelle problemorienterede projektplanlægning, der som oftest ikke egner sig godt til sydligere himmelstrøg. Til projektstyringen og opfølgningen bydes der også ind med inspiration til de vanskelige "indikatorer", og den populære metode "*Mest Markante Ændringer*" præsenteres i en læseværdig populærversion.

I mit daglige arbejde oplever jeg som den største udfordring, at voksne omkring børnene anerkender, at børn er mennesker med grundlæggende rettigheder. Denne tilgang gennemsyrrer bogen – problemet er, hvordan vi bringer dette budskab ud i verden uden at være kulturimperialister, hvordan bliver vi i sandhed den glade budbringer? Det spørgsmål giver bogen ikke anvisninger på.

Bogen kan varmt anbefales enhver, der bare er i periferien af at arbejde med børn og unge. Man bliver helt sikkert klogere.

Børn og Unge i Udviklingsbistanden
134 sider, 49 kr. Børne- og Ungdomsnetværket - www.bu-net.dk

Fokus på modersmålsundervisning

- af Poul Kruse, pensioneret højskolelærer og medlem af Genvej til Udviklings faste rådgiverpanel.

I dagene 28. – 29. november blev der afholdt en konference om modersmålsundervisning på Danmarks Pædagogiske Universitet. Forskere fra Latinamerika, Canada, Tanzania, Norge og Danmark var inviteret. Og dertil kom mere end 150 danske praktikere, der på en eller anden måde er involveret i modersmålsundervisning.

Arbejdsformen var en stram planlagt vekslen mellem oplæg fra forskerne og gruppedrøftelser, hvor oplæggene kunne bearbejdes. Efter de to dages ofte heftige debatter kunne et samlet resultat forelægges pressen og udsendes i form af en pressemeddelelse. Hvad blev så konklusionerne efter disse to dages samvær?

Pædagogisk er der efterhånden stort set enighed om, at undervisning i modersmålet er af stor vigtighed. Skal man lære et andet sprog, sker det sikrere og lettere, hvis man har en sikkerhed i sit modersmål. Det er gennem modersmålet, at begrebsdannelsen formes, og derefter kan det andet sprog støttes af denne erfaring.

Drøftelserne havde fokusering på problemet i lande, hvor nationalsproget er et sprog indført af en tidligere kolonimagt. Her betyder modersmålet også en tryghed, idet eleven forstår, hvad der bliver sagt. Men også den danske situation blev grundigt debatteret. Og her var der skarpe udfald mod den politik, der er ført, når det gælder undervisning af de tosprogede. En af oplægsholderne gik så langt som til at betegne den danske politik som en ”danificering” i stedet for en undervisning, der tager sit udgangspunkt i barnet.

Et af resultaterne kan aflæses blandt de unge anden generations indvandrere, der ikke er i stand til at gennemføre en uddannelse.

Ud over den pædagogiske vinkel drøftede man den betydning, modersmålet har i hele barnets opvækst. Det er her, identiteten skabes, og gennem modersmålet dannes bevidstheden om værdien af egen kultur. Det giver også bedre mulighed for at forstå og acceptere en anden kultur.

Et ord gik igen og igen i denne debat: **respekten**. Hvis man føler, at ens egen kultur og ens eget sprog er noget mindreværdigt, skaber det en negativ spiral, hvor aggressivitet lurar lige om hjørnet.

Også økonomien var på dagsordenen. For naturligvis er der udgifter forbundet med modersmålsundervisningen. Men som det blev fremhævet, så er det primært i opstarten, at udgifterne er store. Hvor den tosprogede undervisning er indført, og lærerne uddannet til denne undervisning, viser det sig at være en ret begrænset økonomisk byrde. Dertil kommer besparelser ved mindre behov for specialundervisning og mindre frafald i uddannelsessystemet.

Fra sprogseminaret i Agadez, Niger, 2. – 8. januar 2008: Uddannelsesinspektør Idrissa Adano foran en tavle, hvor det hele står på tuaregisk
(foto: Ghabdouane Mohamed)

Til slut var man inde på det politiske aspekt. For at få regeringer til at vægte modersmålsundervisningen er det vigtigt, at forskningsresultaterne bliver anerkendt og kommer til at præge undervisningsplanerne. I udviklingslande går man ofte for hurtigt bort fra modersmålet for i stedet at vægte nationalsproget. 6-7 års modersmålsundervisning er et godt udgangspunkt; men egentlig er det bedst at fortsætte i hele uddannelsesforløbet med den tosprogede undervisning.

I de rige lande – ikke mindst i Danmark – er det vigtigt, at man indser, hvor afgørende denne undervisning er for indvandrere og deres integration i samfundet.

Kooperativet i Amataltal

- af Karl-G. Prasse
- fodnoter af Jørgen Olsen.

Kooperativet i Amataltal er langsomt ved at overvinde følgerne af den svære tørke i 2005; men det er svært at få kvæghjordene på fode igen, og samtidig spiller det igangværende tuaregoprør ind og gør livet besværligt. Man forsøger at skaffe sig indtægter uden om kvægbruget. Her følger en gennemgang af de forskellige aspekter af Kooperativets liv.

Sikkerhedssituationen

På grund af opstanden og den skærpede overvågningstilstand er det besværligt og ikke ufarligt at komme omkring i zonen; men alle aktiviteter kører normalt, og folk har formået at gennemføre de årlige saltvandringer med kvæget til egnen mellem Ingal og Agadez. Der er forekommet minesprængninger i hovedstaden Niamey og flere andre større byer. Det synes dog mere at dreje sig om nålestiksaktioner end om målrettede krigshandlinger. Almindelige røverier er tiltagende, og situationen forværres for tiden til stadighed.

Vandforsyning

Det fransk-italienske firma FORACO har med saudiarabisk finansiering gennemført en boring med vandtårn i Amataltal, som nu har ca. 5.000 indbyggere. Vandtårnet kan rumme 30.000 liter vand, og boringen leverer 12.000 liter i timen. Anlægget passes af 3 unge uddannede mænd, som derved har et levebrød. - Alle de renoverede brønde, op til 13 år gamle, som GtU skaffede finansiering til, fungerer stadig perfekt..

Havebrug

Havebruget fungerer efterhånden godt, og folk lærer hele tiden bedre metoder. Der dyrkes tomater, græskar, meloner, vandmeloner, løg og kål. Der er dog problemer med vandtilførslen, selv fra de dybeste brønde. Haverne i Amataltal, Tabhawt (ved In-Jighrane), Amazzégri og Marandet har leveret grønsager til hele zonen. De øvrige er lokalt selvforsynende, inklusive skolehaven i Amataltal, der kan levere grønsager til skolekantinens til 98 elever.

Forsyningen med grønsager er blevet så rigelig, at flere gartnerfamilier har kunnet nedsætte deres forbrug af indførte fødevarer, herunder basisfødevarer (som er og bliver hirse, sorghum, ris, og niébé-bønner) og spare penge på den måde. Det skal pointeres, at hver havedyrker frit kan sælge sine produkter til den pris, han fastsætter, og han får selv det fulde udbytte af salget. Enkelte betaler deres medlemskontingent med grønsager til Kooperativet, som så sælger dem videre.

Kvægbruget

bliver mere og mere upålideligt som livsgrundlag på grund af de stadig hyppigere tørke- og sygdomsperioder. Til tider omkommer der flere dyr, end der fødes nye. Dertil kommer, at staten har aflivet adskillige dyr for at forhindre udbredelse af smitsomme sygdomme. Endelig er enkelte dyr (kameler) blevet bortført for ikke at sige stjålet. Derfor er kvægbestanden i øjeblikket langt under normalen.

Dog er Kooperativet stadigvæk bedre stillet end andre kvægavlere. Man indstiller sig på at nedtrappe kvægbruget. Den for Kooperativet fastsatte basisbestand af kvæg opretholdes dog foreløbig. Man håber at kunne sælge ca. 40 okser i 2008.

Udlån af dyr på kredit er stærkt reduceret (ca. 10 familier). Sagen er, at de tidligere tilgodesete familier ikke har kunnet betale lånene tilbage på grund af tørken i 2005. Mange udlånte dyr er simpelt hen døde.

En del tuareger og fulbeer opretter nu små teltlandsbyer med småkvæg langs de asfalterede veje.

Skolevæsenet

Børneskoler

Skolen i Amataltal har før den nuværende krise haft et elevtal på indtil 146, hvilket er mere, end skolehaven kan levere grønsager til, da skolen er dimensioneret til 100 elever. Men da der ikke kunne skaffes mad til alle og af andre grunde, er elevtallet siden faldet til under 100.

(fortsættes side 8)

Kooperativet i Amataltal

(fortsat fra side 7)

Således er enkelte fulbé-elever flyttet til rene fulbé-skoler som i Foudouk nær In-Jighrane, og andre til skoler i Agadez. Og så er naturligvis en del afgået med afgangseksamen og kommet på mellemskole (collège d'enseignement général) i Agadez eller Ingal. For tiden har skolen 73 elever, flere piger end drenge. Antallet af lærere er: 1 skoleinspektør og 2 lærere, hvoraf den ene er en kvinde.

Ud over hovedskolen er der nu kommet en børnehave for 4-5-årige, med 30-35 småbørn, oprettet af UNICEF.¹ Det vides ikke, hvem eleverne er (fra Amataltal?), eller hvad formålet er. Er det bespisning eller aflastning af nomader? Og hvordan den er organiseret? Hvem passer børnene? Hvor mange piger og drenge?

Hele det statslige undervisningssystem i Niger fungerer stadig meget dårligt. De skoler, der fungerer, er finansieret af private projekter og NGO'er, siger Kooperativets projektkoordinator.

Det private skoleprojekt for fulbeer, ledet af en amerikansk kvinde, fungerer stadig. Det logerer indtil videre i halmhytter, som ifølge forlydender snarest skal erstattes af banco-bygninger.² Amerikanerinden leverer mad, tøj og skolemateriel. Os bekendt findes der dog ikke i Niger skolebøger på fulbeernes sprog fulfuldé. Kvinden har hidtil ikke inviteret hverken tuareg-, igdalen- eller hausabørn; men skoledirektøren i fulbé-skolen i Foudouk er tuareg. Kooperativet har venskabelige forbindelser med projektet, men ikke noget egentligt samarbejde. Fulbeerne har lige som tuaregerne været meget fjendtlige over for det koloniale skolevæsen, men er nu mere interesserede. Wodaabé- og bororo-fulbeerne er stornomader og forsømt af myndighederne, i modsætning til de fastboende fulbeer.

Et landsdækkende seminar for tuaregisklærere (fra Agadez- og Tahoua-regionerne) er afholdt med stor succes i Agadez fra den 2. til den 8. januar 2008, finansieret af midlerne fra projekt Egnsudvikling i Amataltal, fase 3, 2006-10.

¹ FN's børneorganisation.

² Banco er lerjord, som blandes med hakket halm eller hø, evt. sand eller grus, og derefter tørrer i solen.

På sprogseminaret ses Ama Mohamed, bogholder i Kooperativet i Amataltal, Ahmed Ghabdouane, søn af projektkoordinator Ghabdouane Mohamed og til højre de to menige lærere på den tosprogede skole, Ecole Karl-G. Prasse, i Amataltal: Habsatou Ali Maley og Abdourahmane Ahmed (foto: Ghabdouane Mohamed)

En repræsentant for INDRAP-instituttet i Niamey deltog i diskussionerne. INDRAP³ uddanner tosprogede lærere, redigerer skolebøger og indsamler overleveret mundtlig litteratur.

Voksenundervisningen

Skolekomiteer er nu oprettet overalt for de 9 voksencentre, og de holder deres møder m.v. Inspektoratet for Uformel Undervisning har haft en inspektør på rundtur i zonen, og et videreuddannelseskursus for alfabetisører er afholdt fra den 22. til den 29. december 2007. Der er ikke oprettet noget center i GM⁴ Ekawel. Staten havde lovet at opføre bygningerne, som så også skulle tjene som børneskole, finansieret af staten; men dette lader vente på sig. Derimod er der grundlagt et center for møder og voksenundervisning på lokaliteten Afataylal, beliggende i GM In-Jighrane. Dette center er reserveret for fulbé-befolkningen, som er velkommen i de otte andre centre, men i mindretal i disse.

³ L'Institut National de Documentation, Recherche et Application Pédagogique = Det Nationale Institut for Dokumentation, Forskning og Anvendt Pædagogik.

⁴ GM = Groupement Mutualiste = "Gensidig Gruppering"; kooperativets ni underafdelinger kaldes GM'er.

Erhvervsuddannelser

De unge får nu uddannelse i mekanik, og der er oprettet et autoværksted med alle væsentlige værktøjer, hvor man kan lave vulkanisering og få reguleret dæktrykket, lige som man kan lappe knallerter og sy sprængte dæk sammen. De unge nyuddannede kan dermed tjene til livets ophold uden problemer, og stadig flere nye lærlinge kommer til. Folk kommer og reparerer selv deres kærre og trillebøre.

Derudover er uddannet 4 brøndgravere, der sammen med deres gamle chef udfører et glimrende stykke arbejde. Kooperativet er dermed nu selvberørende, hvad angår brøndboring og brøndrenovering.

Der er også sket en uddannelse af kvinder til læderarbejde og kurvefletning. To familier har specialiseret sig i smede- og træarbejde. De fremstiller sadler, knive, sværdskeider, økseskafter og brøndtaljeværker.

Økonomi og sundhed

Selv om der således er skabt alternative indkomstmuligheder, er de manglende indtægter fra kvægbruket følelige for zonens økonomi som helhed.

Den almindelige befolkning giver lige som skolebørnene udtryk for, at de, takket være grønsagerne, har fået det fysisk bedre og har mere energi. Blodmangel og vitaminmangel hos kvinder efter fødsler er nu næsten forsvundet.

Kooperativet får nu bl.a. egne indtægter fra salg af grønsager, som visse havebrugere betaler i kontingent. Kooperativet forventer, at grønsagssalget kan udvides betydeligt, når problemet med vandmangel snart bliver løst.

Beboerne i zonen er nemlig for alvor ved at overvinde deres skepsis med hensyn til at drive havebrug i stedet for kvægbrug. De indstiller sig på, at havebrug skal være en del af deres permanente livsgrundlag, og kvægavlen efterhånden bliver for usikker. Der er nu næsten en mindre tørke hvert andet år, så man hele tiden må begynde forfra med at bygge hjordene op. Det er overordentlig glædeligt, at dette mere realistiske fremtidsperspektiv er ved at sætte sig igennem; men man kan også sige, at nomaderne har betalt dyre lærepenge siden 1970 for at nå så vidt.

Det er et mærkbart problem for selverhvervet, at organisationer som USAID, UNICEF, UNDP, WFP⁵ m. fl. uddeler alt for mange gratis levnedsmidler. Folk vænner sig hurtigt til at få gratis mad og mister interessen for selv at dyrke afgrøder.

Det står endnu værre til andre steder, mens Kooperativet arbejder på at blive så uafhængigt som muligt af hjælpeorganisationerne og fordømmer gratis fødevarehjælp uden for hungerperioderne. Desværre går det tit sådan, at hjælpen svigter, når folk sulter, men kommer frem, når der er mad igen.

Fire kornbanker med tilhørende kværne fungerer nu i Amatal-tal-zonen, og driftskomiteerne er på plads; men desværre skaber den gratis fødevarehjælp problemer, så man får svigtende hirs salg og må kassere korn, der er for gammelt.

Lokalpolitik og landspolitik

Decentraliseringen og uddelegeringen af magten skrider uhyre langsomt frem. I praksis planlægger og dikterer centralregeringen i Niamey stadig alt, siger vores projektkoordinator.

Kooperativet har henvendt sig flere gange til guvernøren i Agadez og til det franske mineselskab AREVA for at få reduceret forureningen fra uranminerne ved Arlit, som også rammer de zoner vest for Agadez (Tegedda-n-Tesemt), hvor nomaderne fra Amatal og syd fra fører deres dyr til saltgræsgangene – og man har fået ret håndfaste løfter om en forbedring, samt om erstatning for skaderne og oprettelse af projekter til ørkenbekæmpelse.

Kooperativet arbejder fortsat på at få omdannet Amatal-tal-zonen til en selvstændig kommune.

Igennem foreningen ROPAZ har man bidraget til virkeliggørelse af landzoneloven. Kooperativet bidrager konstant til miljøforbedring og begrænsning af træhugst samt genindvinding af udtørrede jorder.

Kooperativets generalforsamling i august 2007 var den hidtil bedst besøgte med mange kvinder og mange observatører fra organisationer udefra, i alt 300 personer.⁶

⁵ Verdensfødevareprogrammet.

⁶ På www.gtu.dk kan man i afsnittet « Nyheder » læse den statusrapport for 2007 for egnsudviklingsprojektet, som Genvej til Udvikling indsendte til Danida 1. marts.

Er Nigers uran en velsignelse eller en forbandelse?

Sådan stilles spørgsmålet i en artikel fra IRIN, et kontor under FN for koordinering af humanitære anliggender (OCHA), afdelingen for nyheder og analyser. Artikler derfra udtrykker ikke nødvendigvis et FN-synspunkt eller medlemsstaternes holdning. Der angives aldrig forfatternavne til artikler i IRIN.

- oversat og lettere forkortet af Poul Kruse, pensioneret højskolelærer og medlem af Genvej til Udviklings faste rådgiverpanel
- fodnoter af Jørgen Olsen.

Mens efterspørgselen efter atomenergi er for opadgående, tror analytikerne ikke på, at de store reserver af uran i Niger er et trumfkort for befolkningen. Tværtimod kan de medføre alvorlige problemer for regionen.

Det fattige Niger i Saharas sydlige randområde er, hvad ressourcer af brændstof til atomværker angår, blandt de mest betydningsfulde i verden; men man opnår næsten ikke nogen fordel ved det.

Nærmest tværtimod. Ifølge lokale og internationale organisationer foretages udvindingen hovedsagelig af udenlandske selskaber, og for befolkningen i den nordligste del af landet har det skæbnesvangre konsekvenser for både sundheden og miljøet.

Minedriften er også årsagen til politiske spændinger i landet. En bevægelse, der kalder sig "Den Nigeriske Bevægelse for Retfærdighed (MNJ¹)", har som et af sine hovedkrav forlangt en mere retfærdig fordeling af det afkast, som udvindingen af uran giver. MNJ er en bevæbnet milits, der har været aktiv siden februar 2007.²

Nigers uran er for øjeblikket i højere grad et problem end en fordel. Jeremy Keenan, professor ved universitetet i Bristol, der er en autoritet, når det gælder Sahara, har udtalt: "Det er en forbandelse for regionen og for de mennesker, der bor der, og der er potentiale for en fuldstændig eksplosiv situation".

Fordelene er ringe.

De civile sammenslutninger i Niger er enige med lignende sammenslutninger ved universiteter i USA og England om, at civilbefolkningen i Niger ikke har haft glæde af de 100.000 tons uran, der er udvundet de sidste 36 år.

Niger, der producerer mere end 3.000 tons uran pr år, befinder sig mellem tredje- og femtepladsen blandt verdens uranproducenter.

Alligevel er Niger, ifølge tal fra FN's program for udvikling 2006, verdens fattigste land. Gennemsnitslevealderen er 45 år, 71 pct. af voksne kan ikke læse, og 60 pct. af befolkningen lever for under en dollar om dagen.

"Det nigeriske folk får ingen glæde af overskuddet", hævder Ali Adrissa, koordinator for den nigeriske afdeling af "Publish What You Pay" (Offentliggør Hvad du Betaler) - en sammenslutning af internationale NGO'er, der opfordrer selskaber, der står for olie- og gasudvinding samt minedrift til at viderebringe oplysninger om, hvor meget de betaler til regeringerne for at udnytte naturressourcerne.

Den nigeriske regering opkræver kun en ringe del af afkastet fra uranproduktionen. Det er udenlandske sammenslutninger, der ejer den største andel af Somaïr og Cominak, de to største producenter af den uran, der udvindes. Og det er det multinationale franske selskab, AREVA, der styrer og i princippet besidder den verdensomspændende udnyttelse af minedriften.

I juli måned genforhandlede myndighederne uranprisen og hævdede afgiften pr. kilo til 40.000 CFA-francs³ (86 dollar) for året 2007. Alligevel kunne de to produktionsselskaber, ved at holde sig til en mere end ti år gammel aftale, nøjes med at afgive 5,5 pct. af afkastet til staten.

¹ Mouvement Nigérien pour la Justice.

² Læs bl.a. Karl-G. Prasses artikler i hvert nummer af Projekt & Kultur, i dette nummer på siderne 7-9.

³ ca. 456 danske kroner.

I 2006 svarede det til 10 milliarder CFA frank (22 millioner dollar) ifølge Ministeriet for Minedrift og Energi.

Ifølge Robert Charlick, professor ved Cleveland Universitet og specialist i nigeriske forhold, gør afkastet fra uranen trods alt regeringen mindre afhængig af skatteindtægterne og behovet for at beskatte befolkningen, især den fattige landbefolkning der udgør flertallet, men lever spredt og isoleret.

Men Robert Charlick tilføjer, at dette har forvredet udviklingsperspektivet fra at sigte mod den fattige landbefolkning til at rette sig mod udbygningen af uranproduktionen.

Der er anlagt en landevej fra Tahoua til minebyen Arlit⁴ af hensyn til urantransporten, og man har udviklet kulproduktionen⁵ for at sikre energi til centrene for uranudvinding. Disse regioner har elektricitet⁶, hvilket sjældent forekommer i de fattige landområder.

Bekymringer for sundhed og miljø

Utilfredsheden er stærk hos de tusindvis af minearbejdere, men også hos den befolkning, der lever i mineområderne i Agadez-regionen. De klager over de farlige arbejdsforhold og over den fare for radioaktiv bestråling, som befolkningen udsættes for.

I august krævede en sammenslutning af civile organisationer, at AREVA betalte 300 milliarder CFA-francs⁷ som skadeserstatning for de mange års undersøgelser, der var foretaget uretfærdigt og uden hensyntagen.

⁴ Denne asfalterede vej er en fortsættelse af den asfalterede vej fra hovedstaden Niamey over Dosso og Birni-n-Konni til Tahoua. Mellem Tahoua og Arlit går vejen gennem bl.a. Abalak, Amataltal, In-Jighrane, Mararaba, Agadez og Tchirozérine.

⁵ Kulproduktionen finder sted nær Tchirozérine og forsyner bl.a. byen Agadez med strøm.

⁶ Der er dog ikke elektricitet i alle bebyggelser ved vejen – f. eks. er der ikke elektricitet i Amataltal.

⁷ Ca. 3.420.000.000 danske kroner.

Ifølge en undersøgelse i 2005 foretaget af Sherpa, et net af internationale advokater, som insisterer på virksomhedernes sociale ansvarlighed, bliver folk, der arbejder i de nigeriske uranminer, ikke informeret om de sundhedsmæssige risici, de er udsat for, der er ingen væsentlige sikkerhedsforanstaltninger, og man bliver ikke altid behandlet i tilfælde af lungekræft. Det er blevet bevist, at lang tids påvirkning af radon (gas der fremkommer ved bearbejdelse af uran) ved indånding har forbindelse med forekomsten af lungekræft.

Ifølge CRIIRAD, en fransk NGO, er mængden af radioaktiviteten i vandet, jorden og i det jernskrot, der findes i området ved Nigers to uranminer, steget faretruende.

Denne forurening har, ifølge en anden civil organisation, ramt miljøet og skadet såvel skove som græsningsarealer.

Men ifølge Keenan, fra Bristols Universitet, lægges der hindringer i vejen for undersøgelser, der sigter mod at påvise troværdigheden i anklager om forurening og sundhedsmæssige skader.

AREVA har systematisk afvist anklagerne og henvist til, at stigningen i sygdomme skyldes det barske ørkenklima. I en deklaration har AREVA svaret IRIN, at eksterne analyser regelmæssigt tjekker sundhed, miljø og sikkerhed, og at man her konkluderer, at internationale normer for sikkerhed bliver fulgt. Desuden har AREVA tilkendegivet, at man vil åbne et sundhedscenter tæt ved de områder, hvor uranen udvindes.

Og deklarationen konkluderer, at ”Anklagerne for forsømmelighed og mangel på gennemskuelse står i total modsætning til de reelle kendsgerninger”. Heri ligger den latente konflikt.

Mens der er en generel konkurrence om at få del i de afrikanske ressourcer, taler Daniel Volmann, uafhængig amerikansk forsker, om en verdensomspændende konkurrence mellem USA og Niger om adgang til energiresourcerne. Visse analytikere frygter, at den nigeriske uran også skal blive en kilde til spændinger.

(fortsættes side 12)

Er Nigers uran en velsignelse eller en forbandelse?

(fortsat fra side 11)

Ifølge det internationale agentur for atomenergi vil det globale energibehov i de kommende 25 år stige med 50 pct., og det vil primært skulle tilfredsstilles af ikke-fossilt brændstof, især atomenergi.

Både USA og de andre industrialiserede lande har fået øje på Afrika som mulig urankilde til deres industrielle udvikling, påpeger Daniel Volman, der studerer den amerikanske politik i Afrika. Processen er i gang, og den vil stige voldsomt de kommende år, forudser han.

I Niger findes de største uranreserver i Afrika, og de har igennem adskillige år været i AREVA's varetægt. Nu søger den nigeriske regering at finde andre partnere og har givet mere end 100 tilladelser til undersøgelser til canadiske, amerikanske, kinesiske, indiske og andre organisationer i løbet af bare det forløbne år.

"Mange lande er parate til at gøre alt for at få fat på uranen," konkluderer Keenan, og han tilføjer: "Man risikerer derfor efterhånden at få flere og flere ressourcekonflikter i verden."

Uran-krigen

Indtil nu har ustabiliteten i Sahel-området haft andre årsager end udnyttelse af ressourcer. Men i Niger indgår uranen i en blanding af faktorer, der kan blive eksplosiv – således USA's kamp mod terror, opstanden i det nordlige Niger og regeringens politik, som forbyder forhandlinger med rebellerne.

Ifølge Volman har tilstedeværelsen af naturlige ressourcer medført, at udenlandske regeringer yder militær og økonomisk støtte til lande med disse ressourcer for at sikre sig adgang til dem.

USA tilbyder militær træning af nigeriske officerer, og tidligere har Niger deltaget i programmer om udrustning, afholdt af USA.

Volman mener, at en forøget militarisering medfører en øget aggressivitet hos regeringerne mod egne undersåtter og mod nabostater.

Det øger undertrykkelsen internt og kan også friste til invasion i nabolande. Det ansporer til at ville løse interne konflikter med magt og frister til at bruge magten til udnyttelse af nabostater.

Det er svært at finde eksempler på at tilstedeværelsen af vigtige ressourcer i Afrika har ført til andet end forbandelse, hævder Volman.⁸ Han forventer også at Niger vil opleve det samme. Her er man allerede i gang med at følge denne udvikling.

Siden februar måned (2007) har oprørerne, MNJ (Den Nigeriske Bevægelse for Retfærdighed) foretaget angreb på flere militære forposter og angrebet visse udenlandske mineselskaber.

De har dræbt mindst 45 soldater og bortført en kinesisk statsborger som arbejdede med udforskning af uranforekomster, for senere at løslade ham uden men. I juli tilrådte MNJ alle udlændinge, der arbejdede i området, at forlade konfliktzonen "af hensyn til egen sikkerhed".

Trods alt er der nogle, der mener, at frygten for en voldelig konflikt på grund af uran er overdrevet. Robert Charlick fra Cleveland Universitet ser situationen overvejende som et økonomisk problem, der bliver mere og mere alvorligt. Men han forventer ikke, det munder ud i en væbnet konflikt om uranen.

Men Ali Idrissa (Publish What You Pay) er ikke af samme opfattelse. På spørgsmålet om uranforekomsterne kunne føre til en regional krig, svarer han følgende: "Bemærk hvilke magter det er, der har interesser i uranproduktionen. Herfra kan man forvente alt".

⁸ Dette er også pointen hos Klaus Winkel, som har skrevet "Hvorfor er det så svært for Afrika?", anmeldt på side 14 i Projekt & Kultur nr. 93, november 2007.

Dialogrejse til verdens ende

Fulbé-pige med æsel
(foto: Isabelle Grignon)

- af Inger Muusmann og Gunnar Pedersen.

Rejsen i Afrika - v. Gunnar

I første halvår af 1978 rejste jeg igennem Afrika sammen med min attenårige søn. I egen landrover rejste vi hele vejen fra Gibraltar gennem Marokko til Zambia som det sydligste. Der var uroligheder i Sydafrika, så vi solgte bilen og vendte om i Lusaka.

Vi så meget undervejs, og mange af indtrykkene er blevet fastholdt i vores billeder. Men vi havde et stort problem: Meget af det vi så, forstod vi ikke rigtigt, selv om vi engang imellem kunne være heldige at møde en, som vi kunne snakke lidt med på engelsk eller fransk.

Jeg blev fascineret af Afrika og mange af de steder, jeg var kørt igennem, havde jeg stor lyst til at besøge igen. Men det skulle være på en anden måde. Det skulle være på en måde så jeg kunne komme i kontakt med de lokale.

Dialogrejse!

Først nu – næsten 30 år senere – dukker det ord op, som jeg inderst inde havde savnet i alle de år: dialogrejse. En rejseform med en indbygget mulighed for at komme i dialog med de mennesker, vi møder undervejs.

(fortsættes side 14)

(fortsat fra side 13)

Inger og jeg havde i mellemtiden fået skabt en lille ”binding” til Niger: Vi var blevet optaget af Cares projekt med ”æsler til Niger”, hvor vi havde været aktive med at formidle en del æselkontrakter. Så skulle vi noget i Afrika, skulle det være Niger. Vi ville gerne se vores æsler, og vi vil gerne snakke med de kvinder, som projektet havde hjulpet.

”Tag kontakt til Isabelle Grignon,” sagde en bekendt til os. ”Hun har arbejdet mange år i Niger og kender landet og dets befolkning. Og hun kan netop dét, I har brug for. Hun arrangerer *dialogrejser* i ordets sande betydning, rejser hvor dialogen med lokalbefolkningen er det vigtigste.”

Kontakten blev skabt, og beslutningen blev truffet. I oktober 2007 rejste vi til Niger på en 20-dages dialogrejse med Goondal Tours.

Uforglemmelige dage - v. Inger

Det blev til 20 uforglemmelige dage sammen med Goondals to hovedkræfter: Maitouraré Boukary Bako og Isabelle Grignon. Maitouraré er fulbé fra Maïné-Soroa, han taler flere af de lokale sprog samt fransk. Isabelle taler fransk og dansk. Det sproglige grundlag for dialogen var således i orden.

Inger hos wodaabeer i Kaoumaram
(foto: Isabelle Grignon)

Efter et par overnatninger på hotel i hovedstaden Niamey, efterfulgt af 900 km med lokal bus til den næststørste by, Zinder, kunne den ”rigtige” dialogrejse begynde. Goondal Tours 4-hjulstrukne Toyota stod klar – og det var den lokale chauffør Moumouni også.

Inger hos kanuri-bønder i Abké
(foto: Isabelle Grignon)

Nu var det slut med overnatning på hotel! Bagagen blev læsset på, og så gik turen videre østpå gennem bush og ørken, snart ad hullede asfaltveje, snart ad udviskede hjulspor i sandet. For enden af vejen boede der altid mennesker: en primitiv landsby, en nomadelejr, et bushmarked.

Dialogen!

Konceptet dialogrejse fungerede perfekt: Det virkede, som om både vores guide og vores chauffør var kendt overalt i Niger. Den dygtige tolkning, som Maitouraré og Isabelle ydede, gjorde også dialogerne langt mere dybtgående og nuancerede, end vi havde turdet håbe på. Det var som om der ikke var nogen tabu-emner: Vi kunne spørge om alt, hvad enten det drejede sig om deres daglige tilværelse, deres religion eller deres forhold til flerkoneri. Vi oplevede at komme tæt på glade og livsdygtige mennesker – selv om de hører til blandt verdens fattigste.

Hjemme igen

Hjemme igen – og efter at den værste træthed havde lagt sig – kunne vi hurtigt evaluere: Vi havde været på vores livs rejse. Og når det nu netop var ”dialog” vi ville, så havde rejsen været både anstrengelserne og pengene værd. For os har det været en ideel måde at komme i tæt kontakt med spændende folkeslag!

Til Goondal Tours er der kun at skrive:
Tak for turen – I gør det rigtige!

.....

Læs om næste tur på www.goondal.com/dk!

Blandt de mange indtryk fra dialogrejsen – fortalt af Gunnar Pedersen

Zaras skole

En skolestue med et halvtag af palmeblade og tavler, som er lavet af et par sortmalede træplader.

På gulvet sidder 10-12 kvinder, mange af dem med småbørn, der selvfølgelig får mad efter behov.

Kvinderne er her for at lære at læse og skrive, og de virker dybt motiverede. De bliver undervist nogle timer hver formiddag i 4 forskellige fag.

Vi oplever en times undervisning hos Zara i det lokale sprog fulfuldé (fulbeernes sprog).

Fiskeren på kalabassen

Jeg kender en del til fiskeri i Danmark. Derfor kigger jeg gerne efter hvordan man fisker i andre lande.

Men det jeg så i en lagune ved Komadougou-floden i det østlige Niger, gjorde et stort indtryk på mig:

En mand "sejlede" rundt ude i floden – dvs. han lå på en stor rund kalabas. Han "roede" frem ved at lave svømmetag med armene og plaske med fødderne. Vores guide Maitouraré fik kontakt med manden, og vi fik en god snak.

Han forklarede, at han var i færd med at sætte sine spinkle net op. Han havde nettene inde i kalabassen. Når han "roede" sig frem, løb nettene ganske enkelt ud af kalabassen.

Vi spurgte ham om det var svært. Han sagde, at det var det ikke mere, men at han havde øvet sig mange gange inde på det flade vand, inden han fik lært at sejle på kalabas.

Fiskerne på Niger-floden

Vi tog ud for at se nogle af flodens flodheste. Det lykkedes også; men det mest spændende blev, da vi gik i land et sted hvor fiskerne var i gang med at fiske. Det foregik meget enkelt og primitivt. Hver fisker havde et cirkulært net på ca. 4 meter i diameter. Rundt i kanterne var der en snor med lidt synk.

Fra vandkanten eller fra en båd kastede fiskeren sit net, så det foldede sig helt ud. Loddene fik det til at synke til bunds næsten som en faldskærm.

Fiskeren kunne nu hale sit net ind. Ofte var det tomt; men en gang imellem var der en lille fisk, og i løbet af nogle timer var der alligevel nok til et måltid mad.

Wodaabé-fest: De unge mænd optræder med dans og sang ved Kaoumaram, oktober 2007
(foto: Isabelle Grignon)

Festen i Kaoumaram

- af Hamidou Maina Ali
oversat af Isabelle Grignon

Sameksistens i Kaoumaram, GtU's projekt som føres ud i livet af den lokale NGO, Initiatives & Actions i Maïné-Soroa i det østlige Niger, er nu i sit tredje og sidste halvår. Wodaabeernes brønd er blevet en realitet. Indvielsen blev fejret af hundredvis af wodaabé- og fulbé-kvægavlere i oktober 2007.

Forberedelserne

Lige siden september har oplysningen cirkuleret: Alle wodaabeer fra Diffa-regionen, Zinder og endda Nigeria, alle fulbeer omkring Kaoumaram, alle administrative og traditionelle myndigheder er inviteret til festen i Kaoumaram. Værten er Lamido Altiné Djao, den høvding som har ansvaret for den første wodaabé-brønd i hele regionen.

En uge før festen er mange unge wodaabeer allerede ankommet, både drenge og piger. De fordriver tiden med at sminke sig, synge og danse, og konversere. Flere ungdomsinstruktører for de

traditionelle lege er også ankommet, og de overvåger forberedelserne. Alle nyankomne deltager i modtagelsesforanstaltningerne: Unge mænd gør klar for gæsterne, fejer under træerne og henter vand, pigerne støder hirse, hjælper de ældre kvinder og bringer maden ud.

I & A's medlemmer bliver modtaget af Lamido Altiné
(foto: Isabelle Grignon)

Også omvandrende handelsmænd og kokkedamer har givet stævne i Kaoumaram – for hvor der festes, er der altid mulighed for handel, det ved de, der har gjort det til deres levebrød at opsøge dem. Og de kommer fra Maïné, Boulakouttou, N’Guel Kolo, Bara, Tangaraoua, Maïné ... De er der, før dagen står op og straks i gang med at slå deres bod op.

Festen

Så oprinder dagen for selve festen. Den strækker sig over tre dage – fra den 21. til den 23. oktober. Overalt er der stemning og liv. Der er kommet mange gæster, fra nær og fjern, blandt andet fra det fjerne Danmark i Europa, hvor GtU, som har skaffet finansiering fra Danida til projektet Sameksistens i Kaoumaram, hører til. Turisterne er kommet igennem Goondal Tours (I & A’s rejseafdeling).

Overalt optrædes der med dans og sange – fra solen går ned og ja, næsten indtil den står op igen. Det sørger grupper af unge wodaabé-mænd og -piger for. Men også fulbé-piger er der, og de optræder med deres sanglege. Støvet hvirvles højt og i tykke skyer! – som sikkert først vil lægge sig igen, når alle er gået til ro sidst på natten.

Mens ungdommen fester, har de ældre travlt med at hilse på hinanden. Nogle har ikke set hinanden i flere år, så gensynets time er også tid for at kondolere, dele sorg og glæder, fortælle om de vanskeligheder, ingen nomadekvægavler bliver skånet for - og tid for at fejre gorsé. Gorsé er navnet på barnedåbsfesten, der binder flere fødsler sammen. I denne anledning bliver der slagtet ti okser og 5 lam - og Lamido Altiné lover højt og helligt, at han vil gentage gorsé-ceremonien hvert år, for så vidt at han kan overkomme det.

En fulbé-høvding, ledsaget af nogle af sine mange ryttere, defilerer forbi Lamido Altiné for at vise respekt
(foto: Isabelle Grignon)

Så er festen slut. Afslutningen kommer, uden at der på noget tidspunkt opstod slagsmål eller dukkede andre trusler op. Alle wodaabeer, unge og gamle, samler sig omkring deres høvding, Lamido Altiné, som takker dem for deres

eksemplariske opførsel og deres ædle holdning. Han opmuntrer dem til at styrke båndene imellem sig og organisere sig som fredelskende samfund.

Kaoumaram, oktober 2007.

Læs mere om festen på side 20! Og nyd billederne side 18 og 19!

La' der være fest!

Kaumaram oktober 2007

I forbindelse med en projektbesøgsrejse til Kaumaram i oktober 2007 var en lille gruppe danskere så heldige at opleve Kaumaram midt i traditionelle festligheder, som startede på selve dagen, hvor brønden blev taget i brug
(foto: Isabelle Grignon)

Brønden er taget i brug i Kaumaram. Ikke alene wodaabeer, men også fulbeer kommer her efter vand.

Ved gorsé-festen udstiller wodaabé-kvinder deres ”smukke ting”- til glæde for andre. At der kom danske dialogturister forbi, vakte stor begejstring ...

...også hos turisterne!

Gamle kvinder viser turisterne deres glæde over besøget. Ti okser blev slået ...

Wodaabé-piger danser til egne klapperytmer.

Fulbé-piger er også med til festen.

Snart begynder legene, som ingen vil gå glip af.

Wodaabé-legene – de varede natten igennem.

Efterskrift til festen i Kaoumaram

– af Isabelle Grignon.

På os danskere gjorde det indtryk at opleve, at unge mennesker kunne feste natten igennem uden at indtage alkohol, og uden at der opstod slagsmål – på trods af de mange skønne piger! Vi ville derfor høre, hvordan festens vært oplevede det.

Ung fulbé med ghettooblaster, vandrestav og vanddunk (foto: Isabelle Grignon)

Vi spurgte Lamido Altiné om han havde været glad for festen:

”Det har været en god fest,” sagde han, ”især fordi der ikke opstod problemer af nogen art.”

Mange smukke piger var mødt op
(foto: Isabelle Grignon)

”Som den ansvarlige for festen er man altid bekymret, når så mange unge mennesker bliver ført sammen på ét sted. Man frygter slagsmål og tyveri. Men heldigvis er det ikke sket.”

Det er endnu aldrig sket hos os, og alligevel ... jeg var bekymret; for der var mange unge fulbeer til stede. Dem kender jeg ikke på samme måde, og jeg har heller ikke samme indflydelse på dem.”

Om Hamidou Maina Ali

Hamidou Ali – kaldet Kori – er promotor i projektet Sameksistens i Kaoumaram. Kori er fulbé, oprindelig fra Sayam i Diffaregionen.

Som promotor bor han sammen med wodaabeerne ude ved Kaoumaram. Han har selv ført den stråhytte, der udgør hans hjem.

På meget kort tid har Kori vundet wodaabeernes tillid, på trods af den modstand han mødte i starten. Nu flokkes de omkring hans hytte, som udgør en slags samlingspunkt i lejren – passende beliggende i få meters afstand fra Lamido Altiné boplads.

Kori i sit stråhytte – med sin tykke bog om pastorale systemer (foto: Isabelle Grignon)

Sameksistens i Kaoumaram

- af Isabelle Grignon, tovholder på projektet og bestyrelsesmedlem i Genvej til Udvikling.

Projekt "Sameksistens i Kaoumaram" er nu i sit tredje og sidste halvår. Den brønd, som var forudsætningen for, at wodaabeerne kunne hævde deres traditionelle rettigheder over området og blive bofaste, er nu opført. Brønden har gode vandforhold, og en kerne af ledere med familier har etableret sig i nærheden af denne, fast besluttede på at blive tørtiden over.

"Det er en stor forandring for os," siger lederne; "for det er første gang, vi bor så længe sammen. Nu snakker vi sammen hver dag - det er nyt, vi lærer hinanden at kende på en anden måde. Vi lærer også nye at kende: fulbeer, der kommer og beder om vand, eller som er på rejse og standser for at hilse, også dem lærer vi at kende på en ny måde."

I december modtog wodaabé-gruppens leder, Lamido Altiné, en invitation til det årlige kvæg-avlertræf, som finder sted i Dakoro-området. Kvægavlertræffet, som organiseres af en kvæg-avlerorganisation, samler wodaabé- og tua-regkvægavlere fra vidt omkring. Projekt "Sameksistens i Kaoumaram" støttede Altiné i at deltage. Han tog af sted sammen med 5 af sine folk, plus projektpromotoren Hamidou Maina Ali¹.

Da de vendte tilbage en uge senere, havde de alle oplevet en masse, som havde gjort voldsomt indtryk, bl.a. wodaabeer, der kunne læse og skrive, hvis børn gik i skole, og som trods den bofaste levevis holdt fast i deres wodaabé-identitet og -værdier. Så selv om wodaabeerne fra det østlige Niger var blevet modtaget som konger i Dakoro (Altiné var ligefrem blevet tiltalt som "konge"), var de tydeligvis pinligt berørte over at være så langt bagefter.

Et af projektets delmål er at fremme sameksistensen mellem brugerne af fællesressourcerne²:

wodaabé- og fulbékvægavlere. Her er sket enorme fremskridt. De fastlåste holdninger, der kendetegnede grupperne i starten, har rykket sig. Det skyldes ikke mindst, at alle har fået kendskab til loven og forståelse for, at loven er for alle og skal tages alvorligt. Disse synspunkter er bl.a. kommet til udtryk ved det skelsættende møde i Blakouttou i januar sidste år³, en begivenhed folk i området stadigvæk snakker om og analyserer på.

Det har alligevel skabt frustrationer, endda vrede, hos nogle af fulbeerne, at opleve, at deres ledere bakkede op om en wodaabé-brønd. Det er blevet opfattet som et udtryk for manglende loyalitet over for dem. En af disse ledere, som havde bakket op om wodaabé-brønden, klagede sin nød over for NGO'en i efteråret. Han havde i år slet ingen hirse fået af sine folk. Normalt får lederen gaver i form af hirse, når den nye hirse bliver høstet. Men i år kom der ikke en eneste sæk, et tegn på, at folk stadig væk bærer nag. Sådan fortolkede han den manglende gave - og det gjorde ondt i selvfølelsen.

Fulbeerne i naboområdet til Kaoumaram er både kvægavlere og bønder, *agropastorer* med et fagudtryk. Selv om markerne i området ikke giver meget, er de en kilde til bekymringer og konflikter, både store og små. Nu, hvor wodaabeer er bosatte i Kaoumaram, frygter fulbeerne, at det bliver et problem med deres mange dyr.

Det er ikke kun i vækstsæsonerne, at der kan opstå konflikter. Når hirsene bliver høstet, står halmen tilbage ude på marken, først på foden og senere stakket sammen. Halmen vil blive solgt på markedet, når græsressourcen bliver knap.

Men hvis det skulle ske, at det lokker vildfarne dyr til, så der udrettes skader, vil bøden ofte indbringe mere til ejeren end salget af halmen. Denne dybt usolidariske praksis har desværre udviklet sig gennem de sidste 5-6 år, og fænomenet tager til.

(fortsættes side 22)

¹ Se side 20 og læs Hamidous artikel side 16-17.

² Græs og vand er fællesressourcer.

³ Jf. Projekt & Kultur nr. 91, maj 2007, side 11.

(fortsat fra side 21)

Konflikter mellem kvægavlere og bønder er meget udbredte i dagens Niger. Der er meget, der står på spil, og meget, der kunne ønskes anderledes, ikke kun i Kaoumaram, men i hele det agropastorale Niger, hvor bønder og hyrder færdes sammen. De problemstillinger har nu også fået donorerne opmærksomhed.

I Niger er over 80 pct. af befolkningen afhængig af jorden for at overleve, og befolkningen er i kraftig vækst. Så det bliver nemt alles kamp mod alle. En af projektets indikatorer for vellykket sameksistens er, at "der holdes møder mellem grupperne for at diskutere problemerne."

Ingen forventer, at det vil ske af sig selv. Derfor er det, hvad der lægges vægt på i tredje og sidste halvår af projektet: at fremme ideen om en mere rationel forvaltning af fællesressourcerne. Det er vigtigt, at der bliver åbnet op for en diskussion om behov for et egnet forum for fællesforvaltning.

Det er en stor udfordring, ikke mindst for I & A, som skal lede processen; for selv om nomader er gæstfrie, er de også meget reserverede og mistroiske. De to parter vil nødtigt komme alt for tæt på hinanden - endnu.

Men det skal nok komme, mener I & A; for projektet finder sted i en sammenhæng – decentraliseringsreformen – hvor alle ønsker at eksperimentere med demokratiske styreformer. Ideen om at give "folkestyret" nogle anderledes rammer for at forvalte fællesressourcer forekommer vedkommende og vigtig.

Projektet får fuld opbakning fra samtlige myndigheder, både administrative og traditionelle. For første gang har et projekt gjort det muligt for dem at handle ud fra en demokratisk vision, idet der har været de fornødne midler til at holde møder med mennesker spredt over en stor radius. Det er blevet værdsat af alle.

"Unge, der gaber"

Under Isabelles tilsynsrejse til Niger i efteråret brugte hun et par dage sammen med NGO'en Initiatives & Actions (I & A) på refleksioner inspireret af den metode, der herhjemme går under navnet "Appreciative Inquiry"⁴. Deltagerne blev bl.a. bedt om at fortælle historier om deres organisation. Her er Adamou Hassanes historie. Han har været med i I & A fra starten, er ca. 35 år og har kun haft 3 års skolegang:

Før i tiden var et flertal af NGO'ens medlemmer ramt af arbejdsløshed. Som organisation havde vi et kontor; men vores kontor stod tomt, uden udstyr og uden aktiviteter.

Dengang sagde man om os ude i byen, at vi var en flok dovne drømmere, der ikke vil arbejde for vores forældre. Altid så folk os sammen. Vi sad rundt om en tekande under det træ, hvor NGO'en havde sit kontor dengang.

Folk sagde: "Se den flok drømmere! De tror, at der en dag vil komme en hvid mand forbi, og at

han vil give dem en masse penge til at dele imellem sig, uden at yde noget." Ja, man havde ligefrem et navn for os, man kaldte os "gamaje projekt". Gamaje betyder "unge der gaber".

De sidste tre år har tingene ændret sig for vores organisation. Vi påtager os flere og flere opgaver, så vi kan bidrage mere og mere effektivt til at forbedre livsbetingelserne for befolkningen i Maïné og ude i steppelandet nord for Maïné.

Men den største forandring, som vi oplever, det er især, at donorerne - og også befolkningen ude i landsbyerne - er blevet mere tilbøjelige til at vise os tillid. Vi er også blevet bedre til at udvikle strategier, der gavner befolkningen.

Samtidig spiller vores organisation en vigtig rolle i forbindelse med at skaffe uddannede unge mænd og kvinder arbejdsmuligheder. Organisationen giver os muligheden for at blive aktivt inddraget i udviklingen af vores lokalsamfund.

⁴ Den værdsættende undersøgelse, jf. side 5.

Typiske både på Nokoué-søen
(foto: Maja Klamer Løhr)

Ganvie – byen på søen

- af Rebecca og Maja Klamer Løhr,
barnebarn og datter af Karl Aage
Jørgensen, som har skrevet artiklerne på
side 25-27. Maja Klamer Løhr er
socialrådgiver i Gladsaxe kommune.

Der er mange mennesker ved Nokoué-søens bred, hvorfra vi skal sejle ud mod Ganvie. Der er marked nede ved bredden, hvor der sælges frugt, mel, grøntsager og fisk. Det lugter af mennesker, dyr og vand. Der er kolorit på markedet, fordi der primært er tale om kvinder i farvestrålende gevandter, som handler på livet løs med fagter og høje stemmer. Ind imellem kvinderne løber børn rundt eller leger sammen. Nogle unge piger står og danser. De griner højlydt og pjatter med hinanden. Et sted er der en lille sort gris med krølle på halen, som moser rundt i noget affald.

Vi sejler ud i søen med motor med en smal, aflang båd. Vi møder flere både på vej ud til Ganvie. Her sejler de ikke med motor, men de stager sig frem.

Når vi kommer tæt på flere af bådene, kan vi se, at det er børn og unge, der stager bådene fremad. Det virker som om, at det er de store børns job at stage båden. Vi taler om, at det må være hårdt arbejde, da det tager os ca. ½ time at sejle til Ganvie ved motorkraft.

På turen ser vi, at der er sat grene ned i bunden af søen, og de stikker op overalt. Det ligner nærmest indhegninger. Vi synes, at det ser mærkeligt ud, men får fortalt, at det rent faktisk er en form for indhegning, som har til formål at holde på fiskeynglen i lige netop de områder. Vi synes alle, at det er en lidt sjov tanke at have ”græssende” fisk i en indhegning.

Vi ser de hårdtarbejdende fiskere som smukke silhuetter på søen, hvor de står i deres smalle, aflange både, og kaster deres runde net. Det ser fantastisk ud. Vi ønsker, at de får en god fangst.

(fortsættes side 24)

Skolen i Ganvie
(foto: Maja Klamer Løhr)

Ganvie – byen på søen

(fortsat fra side 23)

Ganvie træder pludselig frem på søen. Det ser rent faktisk ud som om, at husene ligger ovenpå vandet.

Vi får forklaret, at om vinteren i tørkeperioden står pælene meget tydeligere frem; men i dag under den lille regntid, da er vandstanden i søen høj.

I udkanten af Ganvie ligger der et stort grønt hus. Her lægger båden til, og vi får lejlighed til at komme ind i huset og se en lokal kunstners værker.

Vi bider mærke i, at selv om vi er midt ude på søen, så løber der børn, katte, høns og andet rundt i husene. Vi voksne kan godt blive noget nervøse over at se børn i førskolealderen stavre rundt i disse åbne huse, som ”flyder” på vandet. Angsten for at de falder i, er stor; men på mirakuløs vis sker det ikke. Havde det været i Danmark, havde vi spærret huset inde med et højt hegn, så børnene ikke kunne falde i vandet.

Vi ville have slebet gulvene, så børnene ikke fik splinter i tæerne, og vi ville have forbudt børnene at bade i det beskidte vand. Men det her er Ganvie og ikke Bagsværd. Folk er nysgerrige, og flere af børnene råber efter os og vinker overalt, hvor vi kommer frem.

Ganvie er præget af slidte huse lavet af træ med tage af palmeblade eller blik. Skolen ligner en vakkelvorn kasse på ben; men her er dog en skole, hvor der foregår undervisning. Børnene fra skolen vinker, da vi sejler forbi. Ud over skolen ser vi en majsmølle og et hotel. Der er rent faktisk et hotel i Ganvie i to etager i gul, grøn og okkerfarve. Det ser spøjst ud, da ingen andre huse i Ganvie har det udseende. Der er også et marked i Ganvie; men det ligger på vandet. Bådene med varer ligger tæt, og der er en livlig handel fra båd til båd.

Da vi sejler tilbage, forsvinder Ganvie lige så pludseligt, som det dukkede op. Vi ser de hvide hejrer, flere andre mindre fugle og langt væk en rovfugl. Vi nærmer os bredden igen, og markedet er stadig i fuld gang. Farverne på klæderne bliver tydeligere, og lydniveauet stiger; vi er tilbage på bredden af Nokoué-søen.

Emmaus-vandprojektet i Benin

- af Karl Aage Jørgensen, hydrogeolog og geograf, arbejder med udgangspunkt i den danske ambassade i Cotonou. Karl koordinerer keredonorgruppen for vand og sanitet.¹ Karl har tidligere arbejdet med vandprojekter i Benin, Niger, Mali, Guinea Conakry og, Burkina Faso som ansat i konsulentfirmaerne Rambøll og Krüger. Karl er medlem af Venskabsforeningen Danmark – Burkina Faso, Venskabsforeningen Danmark – Niger samt af Genvej til Udvikling.

Kanoer med kvinder i farvestrålende dragter og kurve fulde af fisk padler forbi, nogle med børn på ryggen og et mellemstort barn, der padler midt i båden. Nogle kanoer har farvestrålende sejl, syet sammen af ris og kornsække, med logoer på kinesisk, amerikansk og thai. Tre kvinder bobler mere eller mindre nøgne op og ned i vandet foran deres næsten oversvømmede hus. Da de ser mig, ler de og vinker, medens de atter dykker ned, medens jeg vender mig og ser på den lokale kunstners blodfattige billeder af den brogede verden, han står midt i. Vi er i Ganvie, Afrikas Venedig, den største og kendteste af pælelandsbyerne på nordsiden af Nokoué-søen i Bénin.

Benins hovedby Cotonou ligger på en sandtange, meget lig Hvide Sande. Foran byen ligger Atlanterhavet, og bag tungen ligger den store lagunesø, Nokoué-søen. Søen er forbundet med havet ved et snævert stræde, hvor tidevandet strømmer frem og tilbage, bortset fra i regntiden hvor vandstanden stiger 1½-2 m, og vandet derfor kun strømmer ud. Nord for søen løber Benins hovedflod, Ouémé-floden og en mindre biflod, Sô, ud i lagunen.

I deltaet for disse to floder ligger en række landsbyer på pæle. Oprindeligt var det et forsøg på at undgå slavejægere, der i 1700-tallet fik folk til at flytte ud i søen; men i dag er det blevet en kultur for sig selv, som samtidig har temmelig nem adgang til storbyen Cotonou, så utallige både

og kanoer sejler over søen med varer og arbejdskraft til storbyen.

Pælelandsbyerne har specialiseret sig i fiskeopdræt, og store dele af lagunen består i dag af indhegnede ”fiskemarket”, en fiskeopdrætskultur, der daterer sig meget længere tilbage end moderne havbrug. Hegnene består af grene fra buske med et tæt væv af bigrene, der danner en ret tæt væg, når flere grene stilles sammen. Her indenfor opdrættes fiskene, som efterfølgende fanges med elegante kastenet; til tider ser det ud som en slags ballet mellem forskellige fiskere i hver sin mark.

Her ligger 9 forskellige landsbyer, der står på pæle, med Ganvie ved Sô-flodens hovedudmunding som den største. Husene ligger på et tæt netværk af pæle, der er rammet ned i søbunden med ca. 1 m mellem pælene. Pælene rager mellem 1½ til 3 m op over søbunden og kan dække alt fra 10 til 100 kvadratmeter. Ja, der er udstillingshaller og skoler på 2-300 kvadratmeter. Kirker og moskeer er opført på kunstige holme; men overalt er der små voodoo-templer og voodoo-figurer.

Her er det, at Emmaus er startet på et stort internationalt projekt, der går ud på at forbedre sundheds- og hygiejneforholdene for de ca. 65.000 mennesker, der lever i pælelandsbyerne. Meningen er at forbedre vandforsyningen for landsbyerne, således at de i fremtiden kan få vand mange steder i hver landsby. Projektet blev først besluttet på et møde i Ouagadougou i 2003, og man etablerede et samarbejde med en lokal NGO, SONAGNON².

I løbet af 2006 blev samarbejdet konsolideret, og efter en livlig udveksling af personer fra begge sider blev der i løbet af 2007 holdt et stort antal møder i landsbyerne, hvor mere end 1.000 personer er blevet informeret om projektet og har påtaget sig at mobilisere befolkningen. I august 2007 underskrev repræsentanter for Emmaus International og den beninske regering repræsenteret ved vandministeriet, en finansieringsaftale for udbygningen af vandforsyningen for 7 landsbyer.

(fortsættes side 26)

¹ Donorgruppen består af EU, Tyskland, Holland, Danmark, Frankrig, Den Afrikanske Udviklingsbank, store NGO'er og FN-organisationer m.fl.

² På side 3 i Projekt & Kultur nr. 93, november 2007, ses et billede af Antonin Houna fra SONAGNON.

Emmaus-vandprojektet i Benin

(fortsat fra side 25)

Aftalen sikrer, at Emmaus støtter udbygningen med et beløb på 17 millioner danske kroner, hvoraf ca. 12 millioner skal bruges til selve byggeriet i perioden 2007 til 2011. Etableringen af ansvarlige brugergrupper til vandforsyningerne er nøglepunkt i aftalen.

For øjeblikket er der blevet påhyret et lokalt rådgivningsfirma, Benin Consult, der skal stå for placering og overvågning af borer. Samtidig er en lokal vandspecialist (tidligere generaldirektør for vanddirektoratet) blevet udnævnt til speciel rådgiver.

Den første boring skulle have været udført i begyndelsen af 2008; men på grund af den usædvanlig langvarige og voldsomme regnsæson har man endnu ikke kunnet påbegynde borearbejdet, da stederne endnu ikke er tørlagte.

Emmaus-projektet er ikke det første forsøg på at skabe en stabil vandforsyning til landsbyerne. Faktisk var der allerede to vandforsyninger, da landet blev selvstændigt. De fik vandet fra to borer med overtryk, hvilket vil sige, at vandet løb selv og blev fordelt i vandrør, der løb langs husene fra hus til hus, samt til et par offentlige vandhaner. I 70'erne holdt vandet op med at løbe selv; men i begyndelsen af 80'erne blev anlæggene renoveret med sugepumper og nye rør, samtidig med at flere nye vandforsyninger kom til.

I begyndelsen af 90'erne blev en række anlæg udstyret med dykpumper drevet af solanlæg, og der blev bygget et par vandtårne. I begyndelsen af 2000-tallet var de fleste anlæg ude af drift; de elektriske installationer kan ikke klare kombinationen af høj temperatur, høj fugtighed samt salt, og i dag er kun 3 anlæg i brug.

Det vigtigste af disse anlæg ligger ved siden af det flydende marked i Ganvie og er en sugepumpe der hiver vand lige op af borer og hælder over i plastictønder, som kvinderne kommer sejlede med, frem til pumpestationen, der står i et pæleskur. Hver kano har mellem 4 og 7 tønder stående i bunden.

Pumpestationen i Ganvie
(foto: Karl Aage Jørgensen)

De tre vandposter blev renoveret med hjælp fra den katolske kirke (ærkebispedømme for Cotonou) i slutningen af halvfemserne, og drives i dag af kommunen Sô-Ava. Der er i dag en diskussion mellem kommunen og SONAGNON om, hvem der skal drive de nye (renoverede) vandforsyninger; men vi håber, at dette snart afklares.

Om NGO'er og statslige strategier

- af Karl Aage Jørgensen, præsentation
øverst side 23
- fodnote af Jørgen Olsen.

Vi lever i en foranderlig verden, og i de senere år har Afrika syd for Sahara ændret sig stærkt. Desværre læser vi mest om de negative sider af forandringen: borgerkrige, oprør, tørke og oversvømmelser. Hvad vi ikke læser om er, at det gærer og buldrer i landene, fordi de er ved at blive bevidste om sig selv, deres kulturer, og at de ikke længere vil udnyttes af Vestens begærlige firmaer, der har stjålet deres råstoffer og efterladt dem på en sulteløn, der har ført til, at hver familie sørger for sig selv, og Fanden tager resten.

Vi har i bistandsmiljøet i løbet af de sidste mange år satset kraftigt på at udbygge den lokale kapacitet, og hertil har vi i øvrigt fået stor hjælp fra de to store kommunistiske magter, Sovjetunionen og Kina.

For Sovjetunionens vedkommende ikke mindst via det berømte Patrice Lumumba Universitet i Moskva, hvor mange nuværende ministre i afrikanske lande har gået og rent faktisk lært noget, som de kan bruge den dag i dag.

Også Vesten har uddannet mange akademikere, men har også lagt vægt på praktisk uddannelse og træning.

Det har ført til, at mange afrikanske lande har en række veluddannede mennesker, der både kan tænke og har visioner. Disse føler sig ofte i konflikt med de statslige spændetrøjer, som kolonimagterne havde trukket fuldstændig tilfældigt ned over Afrika (bare husk at Kilimanjaro-bjerget i dag ligger i Tanzania, fordi tante Victoria syntes, at sådan noget skulle nevø Wilhelm da have i fødselsdagsgave, når han så godt kunne lide bjerge³).

De spændetrøjer giver sig nu, og derfor ser vi, at de afrikanske lande er ved udvikle deres egne strategier og politikker, om alt mellem himmel og jord, heriblandt også hvordan de ser deres fremtidige vand- og sanitetsforhold.

Ofte er disse strategier og politikker resultater af langvarige diskussionsprocesser, demokrati tager tid, særlig når man ikke er helt stiv i det. Men ingen tvivl om, at viljen er der.

I Benin har vi været igennem processen et par gange efterhånden. Den første strategi på vandområdet blev vedtaget i 1996, den sidste i 2005. En ny vandlov ligger i parlamentet og skal vedtages under forårssamlingen 2008, samtidig er en ny vandpolitik under udarbejdelse. De væsentligste ændringer i forhold til tidligere er, at vand- og sanitetsforsyning nu er overdraget til de i 2003 dannede kommuner.

De tidligere politikker og strategier byggede på en statslig styring af en behovsrevet udbygning udført af primært lokale firmaer, men ofte med en kraftig udenlandsk teknisk støtte. Nu har kommunerne ansvaret, og de er naturligvis interesserede i at bruge deres hjemlige firmaer, snarere end fjerne hovedstadsfirmaer.

Privatsektoren ændrer sig naturligvis herefter. En af hovedhjørnestenene i kommunereformen er, at alle de mindre vandværker er kommunens ejendom, og at kommunen kan uddelegere driften til private firmaer, der så kan prøve at få et udkomme af driften, samtidig med, at de skal betale en driftsafgift til kommunen.

Her er der mange NGO'er, der står af, og siger, som Emmaus, at de vil have, brugerne selv skal styre driften af anlæggene, og nogle vil endda ikke have, at folk skal betale for vand fra værkerne.

Desværre koster det at drive vandforsyningsanlæg, og jo mindre anlæggene er, jo dyrere bliver vandet; men alligevel kan det ofte være den eneste måde at give folk vand på. Skal disse anlæg holde på langt sigt, er man nødt til at have en indtægt på dem, og samtidig har utallige forsøg vist, at brugerkomiteer kun sjældent er i stand til at forvalte anlæggene på en holdbar måde. Det kan lade sig gøre; men da er det ofte fordi nogle få personer i lokalsamfundet har sat sig på driften af værkerne. Det er ofte de samme, som har betalt broderparten af den lokale finansiering af anlæggene, som skal erlægges (i Benin var det til for nylig 5 pct. af anlægsomkostningerne).

Det er vigtigt for NGO'erne at forstå, at det nye demokratiske Afrika nu selv stiller reglerne for, hvorledes deres udvikling skal foregå, og at man lærer at tilpasse sig de lokale regler.

Der er stadig brug for ildsjæle og mellemfolkeligt sammenhold og udveksling; men det er altså ikke længere den nordlige verdens udviklingsorganisationer, der laver spillereglerne, hverken på nationalt plan eller på græsrodsplan.

Dobbelt vandtårn i Ganvie
(foto: Karl Aage Jørgensen)

³ Victoria (døde i 1901) var dronning af England, og Wilhelm (abdicerede 1918 og døde 1941) var Tysklands sidste kejser.

Partnerskab med succes

- af Johanne M. Sørensen
- fodnoter af Jørgen Olsen.

Gå sammen i partnerskaber, lyder opfordringen til NGO'er¹ igen og igen fra FN's side. Den opfordring fulgte fem internationale kvindeorganisationer allerede efter den første kvindekongress i Mexico i 1975.

De fem organisationers præsidenter besluttede at bidrage til opfyldelse af Kvindekongressens opfordring: *Lighed – udvikling – fred*. Deres bidrag skulle være *uddannelse*; for først når kvinder er uddannede og ligeværdige, kan de bidrage til udvikling og fred.

De fem organisationer havde medlemmer i udviklingslande, nemlig kvinder med uddannelse, og dem opfordrede de internationale præsidenter til at oprette uddannelsesprojekter for de aller dårligst stillede kvinder i deres lande. De kendte betingelserne på stedet, og de kunne bruge deres egen uddannelse og ekspertise til at hjælpe de kvinder, der aldrig havde fået mulighed for en uddannelse.

Under den anden kvindekongress i København i 1980 var de fem præsidenter klar til at underskrive aftalen om partnerskab med det formål at etablere uddannelsesprojekter for kvinder i udviklingslande.

Partnerskabet fik navnet **Project Five-O**, henvisende til de fem organisationer. Oprindeligt var Associated Country Women of the World² med i partnerskabet; men de gik senere ud og blev erstattet af Zonta International. De øvrige fire organisationer er: Business and Professional Women International³, International Council of Women⁴, International Federation of University Women⁵ og Soroptimist International⁶.

¹ NGO = Non Governmental Organizations = Ikke-statslige organisationer, ofte anvendt udtryk især om folkelige udviklingsorganisationer.

² Verdens Forenede Landbokvinder.

³ Faglig og Handelsmæssig International Organisation for Kvinder.

⁴ Det Internationale Kvinderåd.

Kvinder undervises i læsning og skrivning
(foto: Johanne M. Sørensen)

Partnerskabet skulle vise sig at være et helt unikt redskab til at få de marginaliserede⁷ kvinder på skolebænken. Allerede i 1981 blev det første projekt oprettet, i en landsby uden for Calcutta, og de engagerede lokale medlemmer af de fem organisationer har siden da udviklet undervisningsprogrammet til ikke blot at omfatte de traditionelle fag som læsning, skrivning og regning samt diverse håndarbejder.

De har også oprettet en sundhedsklinik, der er gratis for kvinder og børn. De har oprettet en børnehaveklasse, og der er børnepasning, mens mor er på skolebænken. Kvinderne tilbydes også samtalegrupper, hvor de udvikler deres evne til at drøfte og håndtere problemer.

Senest har projektet oprettet kurser i skønhedspleje og computerfærdigheder. Med sådanne uddannelser får kvinderne let et job efter kursernes afslutning.

Senere blev der oprettet projekter i mange andre lande, og der er i dag 20 projekter i alle verdensdele. Hvert af dem er tilpasset de lokale behov; men de basale færdigheder som læsning, skrivning og regning er stadig grundlaget de fleste steder.

⁵ International Føderation for Kvinder på Universiteter.

⁶ Verdensomspændende netværk af kvinder i erhverv.

⁷ udstødte.

Forbedrede landbrugsmetoder, sundhedspleje og kvinders rettigheder og personlige udvikling er på programmet på mange af projekterne. Alle steder ledes projekterne af de lokale medlemmer af de fem organisationer, og finansieringen af oprettelsen sker ved bidrag fra medlemmer i de rige lande. Senere overtager de lokale medlemmer selv ansvaret for finansiering.

Jeg har haft mulighed for at besøge flere af projekterne, senest det i Togo i Vestafrika. Det ligger i Kara, landets næststørste by, i den nordlige del af landet. Projektet blev et Five-O projekt i 1991.

Baggrunden er den, at en amerikansk missionær, Esther Marmor, var udstationeret til SIL, en international kristen organisation (www.sil.org), der arbejder for udvikling af verdens mindst kendte sprog og bl.a. oversætter Bibelen til sådanne lokale sprog. Det er således også tilfældet i Nordtogo, hvor det lokale sprog er **kablyé**.

Esther Marmor etablerede kurser for kvinder, og de blev så begejstrede, at de besluttede at danne en forening. Den fik navnet **Association des Femmes pour Alphabétisation, Santé et Activités Génératrices de Revenus (AFASA)**⁸.

Som navnet siger, tilbydes kvinderne uddannelse i læsning og skrivning, både på kablyé og fransk, regning, sundhed og aktiviteter, der kan skaffe dem indtægter. Kvinderne kommer fra omliggende landsbyer, og de oplæres i forbedrede landbrugsmetoder; nogle uddannes til lærere eller sundhedsplejere, der tager ud i landsbyerne og oplyser kvinderne om, hvordan de kan undgå sygdomme, bl.a. ved forbedret hygiejne, og om nytten ved at lade deres børn vaccinere.

Kvinderne lærer også håndarbejder, bl.a. de meget populære **loofah**, handsker af naturprodukter til at skrubbe huden med ved vask. Af Esther Marmor har de lært patchwork⁹, og de fremstiller nyttige ting med smukke mønstre, bl.a. sengetæpper, tasker, brødkurve etc. Stof til kjoler med smukt tryk er en anden meget populær vare.

Projektmedarbejderne fremstiller selv alt undervisningsmateriale
(foto: Johanne M. Sørensen)

Nogle kvinder har fået mikrolån til køb af høns, og de har lært selv at vaccinere dem mod sygdomme. Ved salg af æg og kyllinger får de en indtægt. Deres nyeste tiltag er tørrede frugter, og til tørringen har de selv konstrueret en tørreovn.

Da jeg besøgte projektet, blev jeg, som det er tradition i Afrika, modtaget med velkomstsang af glade kvinder, der senere ved små, humoristiske sketches viste mig, hvordan de lærte at læse og skrive, hvordan de fik råd og vejledning af en læge, og hvorfor det er nyttigt at kunne både kablyé og fransk, når en missionær kommer på besøg fra Europa.

Det der begyndte som et idealistisk partnerskab i København i 1980, har vist sig at være levedygtigt og har gennem årene hjulpet tusindvis af kvinder på vej til et bedre liv for dem selv og for deres familier. Deres døtre har fået en baggrund, takket være moderens uddannelse, så de kan komme lidt videre, og i hvert fald har de fået større selvtillid og viden om deres rettigheder som kvinder.

Min rejse til Togo blev støttet af et rejselegat fra DANIDA's Oplysningsbevilling.

Johanne M. Sørensen
Projektkoordinator
Project Five-O
www.project-five-o.org

⁸ Kvindeforeningen for Alfabetisering, Sundhed og Indkomstskabende Aktiviteter.

⁹ teknik ved en bestemt form for kludetæpper.

Varer i butikken. Kurven i forgrunden er af rør og importeret fra kvinder i Bangladesh af U-landsforeningen Svalerne. Huerne på kurven er af alpakauld fra netværket Minka Fair Trade i Peru

(foto: Hanne Bæk)

15 år for Fair Trade i Vejle

- af Benthe Stig
- fodnoter af Jørgen Olsen.

Hvordan kan det lykkes, at en butik overlever i foreløbig 15 år, når den tilsyneladende mest laver underskud?

Det er et spørgsmål, vi af og til stiller os selv i bestyrelsen for Fair Trade Butik Salam¹ i Vejle. Vi har ikke rigtig noget svar på det; men butikken lever, omsætningen er støt stigende, og formuen på 60.000 kr., som blev oparbejdet i årene med udelukkende frivillig arbejdskraft, står stadig urørt i Oikos².

Egentlig minder det mig om mit yndlingscitat fra Dario Fo's "En tilfældig anarkists hændelige død": "Vi står i lort til halsen. Derfor gælder det at holde hovedet højt løftet".

Butik Salam's forhistorie starter allerede i 1985, hvor Hanne Bæk på opfordring fra GtU blev medlem af bestyrelsen i den da nystiftede U-landsimporten.

¹ Fair Trade betyder retfærdig handel. Salam er et ord for fred, som går igen i hamitiske sprog som hebræisk, arabisk m.fl.

² Alternativ bank – se nærmere på www.oikos.dk.

Det førte senere til starten af en lokalgruppe, som om lørdagen stod på torvet og solgte kaffe, te, honning og chokolade, senere også kunsthåndværk fra Den tredje Verden.

Den 21. september 1992 stiftedes Foreningen Salam, som med hjælp fra den lokale fond Pengeskabet lejede en pæn lille butik i Grønnegade 30. Senere har man kunnet flytte til den større butik i nr. 38; men selv om Grønnegade nu er blevet gågade, er håbet stadig at kunne flytte til Vejles hovedstrøg. Butikken er blevet smuk og i stigende grad præget af kvalitetsvarer.

Gennem alle årene har butikken overvejende været drevet ved frivillig arbejdskraft, i lange perioder heldigvis suppleret med en ansat via arbejdsformidlingens eller kommunens forskellige ordninger.

Nemt har det ikke altid været, og i 2001 var man tæt på at måtte lukke forretningen. I ca. 5 år havde man måttet klare sig uden en ansat. Samtidig døde den ene af foreningens to hovedkræfter, og den anden flyttede til Grønland. Så de tilbageblevne så ikke anden udvej end at indkalde til en lukke-generalforsamling.

Men i stedet for lukningen meldte der sig nye kræfter til bestyrelsen og butikspasningen, og samtidigt blev der ansat en medarbejder på seniorordning. I dag er der en aktiv bestyrelse med Lejf Jensen som formand, Hanne Bæk som den, der har været med hele vejen igennem, en deltidsansat butiksleder og et antal rigtig gode frivillige butikspassere.

I dag kan foreningen glæde sig over, at der er en voksende forståelse for betydningen af at handle Fair Trade og bæredygtigt.

Butik og oplysningsarbejde

Det har gennem årene været et særkende for Butik Salam, at den kobler salg og oplysning sammen. I det daglige sker det ved, at der til de enkelte varer er knyttet historie om oprindelse og om producenterens vilkår. Ind imellem går vi ud i foreninger og fortæller om butikken.

Når man drager ud på oplysningsarbejde, skal man transportere varerne i et eller andet
(foto: Kirsten Bech)

Vi har også haft stor succes med at lave arrangementer med foredrag og lysbilleder fra de forskellige producentlande og ikke mindst at servere etnisk mad.

Senest fejrede vi i november 2007 15 års fødselsdagen med et Peru-arrangement. Her fortalte rektor Lars Bjørneboe fra Horsens spændende om Inkariiget. Kirsten Bech fra bestyrelsen fortalte og viste billeder fra det besøg i Peru, som tre af bestyrelsesmedlemmerne deltog i i foråret 2007.

Fra Peru: Nogle af producenterne af Butik Salam's varer af alpakauld. Alpakaen er et hovdyr, som er beslægtet med lamaen, og som i lighed med denne trives i den tynde luft på den latinamerikanske højslette mellem Andesbjergenes vestlige og østlige kæde
(foto: Gitte Carlsen)

Det blev en meget spændende rejse, hvor de ikke blot som alle turister besøgte The Inca Trail og Machu Picchu³, men også tog på The Minka Trail, en række besøg hos producentgrupper af tekstiler og keramik ved Titicaca-søen og i Andesbjergene. Minka Fair Trade er navnet på et netværk af 38 producentgrupper, som bor spredt ud over hele Peru og omfatter ca. 5.000 personer.

En tredje form for oplysningsarbejde er knyttet til, at vi i 2007 og nu også i 2008 gennem bevillinger fra Danida har haft mulighed for at gennemføre annoncekampagner.

I 2007 har vi haft ret store månedlige annoncer i den meget læste Ugeavis, og hver gang har vi andetsteds i bladet haft en artikel, som fortæller om producentgrupper og deres produkter. Flere gange har vi været ude for, at der er kommet nye kunder i butikken, som er kommet på baggrund af artiklen. I 2008 vil vi gøre forsøg med reklamer på bybusser, så vi rigtig bliver en del af bybilledet.

Så vi skal nok overleve en god tid endnu!
Det er vores håb at nå en omsætning, der kan betale en fuldtidsansat.

³ Turistattraktioner, som giver mindelser om inka-kulturen, der før europæernes ankomst levede i flere århundreder på Latinamerikas højslette.

Returneres ved varig adresseændring

afsender: Genvej til Udvikling, Skovvej 24, 9510 Arden.

